

Výber zo vzdelávacieho programu: Purchasing agent for polymers „PAP“ – Agent pre nákup polymérov:

Oslovenie poslucháčov

Vystúpenie treba kvalifikovať ako špecifický druh rozhovoru s poslucháčmi. Pri prednese reči sa popri odbornom texte uplatňujú také prostriedky, ktoré udržiavajú osobný kontakt medzi rečníkom a poslucháčmi. K takým prostriedkom patria napríklad stály kontakt očami s poslucháčmi, ale aj dialogická intonácia, expresívne slová typu „všakže“, „no nie?“, „sledujme“, „uvažujme“..., a najmä oslovenia. Oslovenie je najsilnejší kontaktný prostriedok, ktorý má jednak deiktickú funkciu, vyzývať poslucháča, a jednak spoločensko – expresívnu funkciu, obracať sa naňho s priateľskou dôverou. Oslovenia sú konvencionalizované a majú sémantiku, ktorú získali nevdojak postupom času. Oficiálne sa oslovuje najčastejšie pomenovaním spojeným s prívlastkami, ako „milí priatelia“, alebo iba substantívom, ako „bratia a sestry“, prípadne deadjektívnym substantívom, ako „milí prítomní“. Napríklad pre kazateľa a liturgia adresné oslovenia zvyrazňujú vzťah kazateľa k prítomným. Adresné oslovenia sú vždy expresívne, až emocionálne a v reči sa opakujú častejšie, lebo sa nimi súčasne podfarbuje text. V pätnásť minútovej reči má byť primerané množstvo oslovení. Nemá ich byť viac ako šesť a menej ako dve. Kedy sa doporučuje oslovenie? Nie vždy na začiatku reči a pred záverom. V texte príhovoru môžeme vložiť oslovenie najmä pred hlavnou myšlienkou, podstatnou časťou reči a tiež vtedy keď sa žiada odčleniť subsystem, alebo prejsť na iný štýl, pri exkurze, pri citovaní, pri uvádzaní dlhšieho príkladu alebo akejkoľvek epizódy. Oslovenie avizuje vždy akýsi zlom v reči, a tým plní súčasne aj stimulačnú funkciu. Rečník mal by vždy presne vedieť, na ktorých miestach sa tento prvok reči má použiť a sám, podľa existujúcej situácie musí odhadnúť tón tohto výrazu. Vyskytujú sa totiž také miesta v texte, kde sa oslovenie priam žiada ako zdôrazňujúci prvok. V spontánnej reči sa niekde použije spontánne, bez prípravy, avšak v úradnom príhovore malo by mať oslovenie svoje určené miesto. Neskúsení alebo nepripravení rečníci a či unavení, napríklad v tretej reči toho istého dňa, niekedy zneužívajú oslovenia ako kliše alebo floskuly tam, kde potrebujú vyplniť prázdne miesta. Takýmto činom znehodnocujú text reči

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS projektu: 26120130064

Názov projektu: Odborné vzdelávanie zamestnancov podľa aktuálnych potrieb klientov

a devalvujú oslovenie. Oslovenie je vtedy primerané a na správnom mieste, keď ho poslucháč registruje a keď poslucháč súčasne cíti jeho poslanie v texte. Keď rečník použije v pätnásť minútovej reči dvadsať ráz oslovenie, iste to o niečom hovorí. Rovnako inventár oslovení keď je malý, môže sa stať oslovenie stereotypným. Rečník nemal by podceňovať spôsob, počet a okolnosti oslovenia poslucháčov. Oslovenie sa zákonite používa ako spoločenský takt a má takmer protokolárnu hodnotu. Homér pripomína: „Veľa hovoriť a veľa povedať nie je to isté.“ A to platí aj pri oslovovaní.

Účasť poslucháča

Reč ako rečnícky prejav je v podstate dialógom dvoch systémov: prednášateľa a poslucháča. Poslucháč je priamo zúčastnený na dialógu, i keď pri klasickom chápaní dialógu sa tento "nesymetrický dialóg" javí ako monológ. Poslucháč nie je pritom pasívny, ale počúva, čo je tiež aktívna psychická činnosť a reaguje, teda odpovedá: mlčaním, mimikou, niekedy aj gestikuláciou, dokonca aj neartikulovanými zvukmi alebo slovami.

Človek, ktorý hovorí, hoci by použil všetky možné a prístupné výrazové prostriedky, nie je schopný dať najavo všetko, čo si myslí a čo cíti. Cez filter jeho výrazových prostriedkov prejde len istá časť toho, čo chce komunikovať. Keď chce poslucháč dešifrovať všetky jemu vyslané signály, musí uplatniť a využiť všetky svoje schopnosti na to, aby zo signálov skonštruoval taký text, aký má na mysli alebo ako to cíti rečník. Z toho vyplýva, že rečník musí rešpektovať aj schopnosti, znalosti, vzdelanie, inteligenciu a citové zázemie poslucháčov, ktorí sú potenciálne iní ako on. Vraví sa, že medzi najt'azšie služby rétoru patrí prihovárať sa ku rétorom.

Rečník si musí uvedomiť, že medzi ním a poslucháčom môžu byť nepatrné, ale aj obrovské rozdiely. Nemal by prehliadnuť napríklad vek, vzdelanie, osobné a záujmové veci a iné. Z toho vyplývajú závery. Čím starší je rečník od poslucháčov, tým viac má hovoriť voľnejšie a naopak, keď rečník je oveľa mladší ako poslucháči, má hovoriť pomalšie, klásť dôraz na slová, zopakovať dôležité slová alebo vety a podobne. Žiada si to aj spoločenský

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS projektu: 26120130064

Názov projektu: Odborné vzdelávanie zamestnancov podľa aktuálnych potrieb klientov

takt. Dôležitým činiteľom je tiež počet poslucháčov. Čím ich je viac, tým väčšiu psychickú opozíciu cíti rečník voči sebe. Menší kolektív sa dá ľahšie ovládať. Pred veľkým publikom treba začiatku príhovoru venovať viacej námahy, prípadne viac pozornosti pri príprave, aby sa podarilo rečníkovi čo najskôr priblížiť k poslucháčom. Množstvo poslucháčov sa pociťuje najmä pri reči, kde sa predpokladajú pomerne veľké intervaly v intonácii reči, pohyboch, v tempo či rytme reči. Čo je to optimálne množstvo poslucháčov, ku ktorým hovorí? Mnohí rečníci hovoria, že sa im oveľa lepšie hovorí, keď je plný priestor. Miestnosť môže byť aj malá, ale aby bol plná. Prázdnota na nich pôsobí negatívne. Závažné pre rečníka je aj to, do akej miery sa poslucháči navzájom poznajú. Sústredený záujem jedného poslucháča podnecuje a zvyšuje záujem u ďalších. Ľahšia situácia pre rečníka je vtedy, keď sa poslucháči navzájom poznajú. Dôležité je, aby rečník poznal intelektuálnu úroveň poslucháčov. Podľa nej môže voliť metodický postup reči. Charakter poslucháča je určený i jeho sociálnym zaradením, príslušnosťou k pohlaviu, osobným vzťahom ku rečníkovi a tematike. Neraz dôležité je aj to, s akými pohnútkami prišli poslucháči si vypočuť reč, ako sú disponovaní nielen telesne, ale aj duševne. Rečník mal by rešpektovať poslucháča rovnako pri výbere slov. Jedná sa nielen o aktívny slovník rétora, ale aj poslucháčov. Zásobu slov je potrebné rešpektovať pri poslucháčov najmä pri príhovoroch k deťom. Taktiež je potrebné aby venoval pozornosť v takýchto prípadoch vzťahu reči a myslenia poslucháčov. Je na rétorovi, aby sa staral o rozširovanie tak svojej, ako aj slovnej zásoby poslucháčov. Od rétora sa vyžaduje, aby reč nebola príliš jednotvárna, aby sa slová a myšlienky príliš neopakovali. Má sa chrániť často používať svoje obľúbené slová. Ak chce, aby mal poslucháč čo najúčinnjšiu účasť je potrebné, zvážiť používanie cudzích slov, najmä odborných. Ak použije takéto slovo je potrebné vhodne slovo vysvetliť. Treba sa vyvarovať nepresného a nejasného vyjadrovania. Používanie abstraktných slov pôsobí náročne na poslucháčov. Taktiež prílišne hutná reč naplnená mnohými myšlienkami vyjadrenými abstraktne môže spôsobiť, že poslucháči prestanú byť schopní reč sledovať. Aby poslucháč bol dostatočne účastný na príhovore - reči je správne, aby rétor prispôbil reč jeho možnosti vnímania. Významnú úlohu pri vnímaní poslucháčov zohráva príklad. Rétor nemá predpokladať znalosti tam, kde nie sú. Je zásadou, že dobrý rétor je vo svojom prejave konkrétny.

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS projektu: 26120130064

Názov projektu: Odborné vzdelávanie zamestnancov podľa aktuálnych potrieb klientov

Rétor ako odborník

Patrilo by sa, aby rečník počas svojho prejavu sa cítil ako doma. „Ako sa však vypracovať na účinného rečníka v dnešnej hektickej a rozporuplnej dobe? Ak pri vystúpení nemá pocit pohody, spokojnosti a istoty, ak nemá z vystúpenia radosť, jeho práca nie je stopercentná a pociťujú to aj poslucháči. Priestor pred očami poslucháčov za rečnícky pult, to by mala byť jeho parketa, kde vie zo seba vydať všetko, ako dobrý učiteľ...“

Rečníkom „par excellence“ je ten odborník, ktorý sa vo svojom obore vyzná, ale ktorý vie zrozumiteľne, presvedčivo a spoľahlivo aj hovoriť. Rétor permanentne sleduje, čo sa publikuje v jeho oblasti, sleduje noviny a časopisy, zbiera dostupné informácie zo svojho rezortu i spoločenského diania. Rétor sa pripravuje na konkrétnu reč. Príprava nespočíva len v štúdiu, ale tiež v systematickom triedení látky kvôli didaktike konkrétneho prednesu. Každý rétor má svoj štýl prednesu a ak sa má cítiť ako odborník, nemôže zaháľať. Rečnícke miesto je miesto, kde vie a rád vydá zo seba všetko. Nie je na škodu, že rečník si nájde čas na písomné vypracovanie textu reči, hoci text pripravenej reči otrocky neprednesie. Reč sa buduje pred poslucháčmi. O tom na inom mieste. Rečník buduje si solídnu databázu textov, ktoré tvoria citáty, témy, rôzne príklady, doklady, správy, homílie iných kazateľov a podobne. Dnes je to nielen knižnica, ale aj databáza počítačov, adresy i internet a podobne. Pravidelne prijíma informácie, venuje pozornosť dianiu vo svojom okolí. Zaujíma sa o podujatia, udalosti, osobnosti, veci ktoré majú vplyv a dopad na jeho okolie.

Spracovala Bc. Veronika Hingiszová, 25.5.2015

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS projektu: 26120130064

Názov projektu: Odborné vzdelávanie zamestnancov podľa aktuálnych potrieb klientov